

Po padcu Belega grada se je vdala tudi Semendrija; turški vojskovodja, seráskijer*) sam, je bil potisnjen za Niš na Srbskem, Ršavo so oblegli naši, Kladovo vzeli 9. listopada, in zmagovite avstrijske zastave so pretilno vihrale do Timoka in čez Aluto. — — —

Smrt cesarja Jožefa II in nov razpor s Prusi sta potisnila turško vojsko v ozadje, čeprav je padla še Ršava in Cetin.

Avstrija je morala postaviti ob pruski meji opazovalni voj, in Laudon je moral vse svoje moči posveti domovini na oni strani.

Meseca rženega cveta l. 1790. se je odpotil k vojski na Moravsko; ondi pa je zbolel tako nevarno, da ga vse zdravniške znanosti niso mogle več rešiti.

V Novem Tičinu mu je ugasnila luč življenja dne 14. malega srpana l. 1790. — ne tako pa njegova slava, ki mu ostane na večne čase v zgodovini. Ker je bil sam skromen mož, ni mislil na svojo slavo. Še na smrtni postelji je rekel: „Imamo dobrega, blagomislečega vladarja; imeli bomo mir, in tako bodo mojo osebo tem manj pogrešali.“ — — —

Pokopali so ga v Hadersdorfu na grajskem vrtu.

V zbornici vojaškega ministrstva na Dunaju so mu postavili doprсно podobo z napisom:

„Semper strenui, fortis, felices et civis optimi
exemplum, quod duces militesque imitentur.“**)

„Ali imaš še mamo?“

Spisal *Fran Voglár.*

rosnim očesom je zadnjič vstopil ves potr naš priljubljeni Rudolf v šolsko sobo. Videlo se mu je z žalostnega obraza, da ga je morala zadeti huda nesreča. Zbrani součenci so takoj opazili, da Rudolf ni tak kakor je bil sicer, vesel, živahen in smehljajočega lica.

Ubogi Rudolf! Danes je žalosten, nekam čmeren, on, ki je bil vsak dan vesel, razpoložen kakor otrok, ki je dobil darilce za god od ljubeznivih staršev, on, ki si je namah priboril srca svojih součencev s prijaznim občevanjem. Danes ni živahen. To ni bila njegova navada.

Prišel je tudi precej pozno v šolo. Njegovi součenci so ga že pogrešali. Večkrat so se ozrli k šolskim vratom, kadar je vstopil kak učenec. Toda Rudolfa še ni bilo. Že so mislili, da ga danes ne bo v šolo.

*) Seráskijer ali turški vojni minister.

Op. pis.

**) Vedno srčnega, krepostnega, srečnega in najboljšega državljana zgled, ki ga naj bi posnemali vojskovodje in vojaki.

~❖~ Igraj kolce! ~❖~

Kako so bili pa presenečeni, ko vstopi žalostni Rudolf s solznimi očmi v šolo. Vse oči so bile uprte vanj. Učenci so ga zrlí z nekakim strahom. Zavládala je v razredu hipoma mrtva tišina, kakor bi ne bilo nikogar v šoli. S prosečimi pogledi so pričakovali odgovora od Rudolfa, da jim pove in pojasni, kdo ga je užalostil. Toda Rudolf gre s trdimi koraki naravnost do svojega sedeža, odloži šolsko orodje in sede.

Črez nekaj časa hipoma vstane, se vzravna kakor bi se hotel ojunčiti in se obrne k najpriljubljenejšemu učencu ter ga vpraša z milim glasom: „Ali imaš še mamo?“

Ni počakal odgovora; ulile so se mu kot kaplje debele solze po licu. Sočutni učenci so vedeli takoj, zakaj je Rudolf tako žalosten. Ko se je nekoliko pomiril, so pristopili k njemu ter ga povpraševali, kaj se mu je pripetilo. Vsi so sočuvstvovali z njim, vsi hoteli tudi biti najbližji pri njem, da bi natanko slišali iz njegovih ust, kaj jim pove. Ker je sedel v prvi klopi, se je pred šolsko tablo zbrala kopica učencev.

Ko se je radovedna kopica pomirila in je hotela poslušati Rudolfa, vstopi gospod učitelj v učno sobo. Vsi učenci stečejo k svojim prostorom.

„Kaj ste pa delali tukaj?“ vpraša gospod učitelj učence.

Zopet zavláda mrtva tišina. Nihče izmed učencev se ne upa govoriti. Začuje se mili glas Rudolfov. Komaj je zadrževal jok. Gotovo je hotel odvrniti pozornost od sebe. Toda bolest ga je premagala. Zopet je zaihtel.

Gospod učitelj ga pogleda in vpraša prijazno: „Kaj ti je, Rudolf?“

V tem trenutku ga je zbolelo pri srcu, kakor bi ga kdo zbedel. Zajokal je na ves glas. Solze so mu lile po licu, debele in vroče. Najbrže se mu je predočil strašni prizor, ki ga je tako užalostil. Obrazi drugih učencev so bili svečani, resni, in čitati je bilo z njih, da sočuvstvujejo z Rudolfom. Tudi učitelja je presenetil ta prizor. Kaj takšnega še ni doživel v šoli. Polotila se ga je skrb za Rudolfa. Urno pristopi k njemu ter ga boža po licu, tolažeč ga, naj nikar ne joka, da bo zopet bolje in da mu naj razloži, zakaj je žalosten. Obljubil mu je tudi svojo naklonjenost in pomoč. Toda bolj ko ga je tolažil učitelj, bolj je jokal Rudolf. Slednjič se mu je vendar posrečilo, da je pomiril jokajočega Rudolfa.

Vpraša ga novič prav prijazno: „Kaj se ti je pripetilo, Rudolf? Le povej in zaupaj mi!“

Rudolf zbere vse moči, da se ojunáči in odgovori: „Moja ljubezniva mama mi je umrla!“

Vsi učenci se stresejo, kakor bi zamajal šolsko poslopje potres. Otožni glas Rudolfa jih je presunil. Rudolf je zopet globoko zaihtel. Milo je pogledal gospoda učitelja, ki ga vpraša: „Kdo ti je povedal, da je umrla mama? Saj si mi zadnjič povedal, da so jo prepeljali v bolnišnico. Ali si bil v bolnišnici?“

„Nisem bil v bolnišnici,“ je odgovoril Rudolf nekoliko pomirjen, „pa sosedova Tončka mi je povedala, ko je šla iz mesta domov. Srečala me je na poti, ko sem šel v šolo. Nisem hotel verjeti nekaj časa. Vendar strah me je izpreletaval, ko mi je to pravila. Prosil sem jo, naj mi pove resnico,

če se mogoče ne šali. A novič mi je zatrčila, da govori resnico, ker ji je povedala v mestu neka žena. Ostal sem nekoliko časa na mestu. Še zapazil nisem, da je odšla Tončka. Hotel sem se povrniti domov, pa domislil sem se, da je oče že zgodaj zjutraj odšel na delo, ne vem, kam. Odločil sem se, da grem naravnost v mesto v bolnišnico k mami. Saj še ni umrla! Ne sme umreti! Ko pa pridem do šole, sem se spomnil, da ne vem, kje je bolnišnica.“

Rudolf je bil doma v vasi, ki je bila dobre pol ure oddaljena od mesta. Bil je sin prav siromašnih staršev, ki jih je trlo uboštvo kakor da bi se zaklelo v njihovo hišo. Rudolf je bil šesti otrok matere, ki je že od njegovega rojstva vsa sključena ležala na postelji. Ubogi starši so bili toli srečni, da so imeli svoj dom, leseno hišico, ki je bila na samotni, precej oddaljena od drugih hiš raztresene, prostrane vasi. Okna hišice so bila majhna in nizka, da se je komaj priborila dnevna svetloba v sobo.

Ko je bila mati še zdrava, je bilo v sobi vse v najlepšem redu, čisto in snažno. Vedel si takoj, da je tu doma skrbna gospodinja. Odkar je pa mati bolana, se tudi trudi ubogi mož, da bi imel sobo v prejšnjem redu in snagi, toda pravega redu pač ni. Nekaj je kriva bolezen v hiši, nekaj pa to, ker možje navadno niso rojeni za delo, ki sodi gospodnji v področje. Četudi se je časih potrudil z vso silo in je imel najboljšo voljo, vendar ni mogel zmagovati vsega dela. Hoditi je moral dan za dnevom na delo, da je preživel bolno mater, šestero večinoma nedoraslih otročičev in sebe. In to ni bila malenkost! Uboga družina! Čuditi se moramo vztrajnemu možu, da je prenašal tako breme, da je vztrajal v tem položaju, da že ni zdavnaj ubupal. Saj to žalostno življenje ni trajalo mogoče nekaj mesecev, temveč že celih šest let, odkar se je porodil Rudolf. In Rudolf pohaja že zdaj ljudsko šolo v mestu.

Ubogi Rudolf je hudo občutil to. nestrpno življenje. Zaostal je v rasti. Bil je bledih lic in drobnih kosti. Človek bi mislil, da bo čmeren in žalosten, a bil je, kakor smo že omenili, vedno vesel in živahen.

Prav lepo ga je bilo videti, kadar je prav moško korakal v šolo ali iz šole domov s torbico na rami, ki je bila skoraj večja nego on. Na poti ga je ustavil večkrat kak gospod ali gospa, ker se je prav lepo in dostojno odkril. Povpraševali so ga, čigav je, kam gre, zakaj je tako majhen in še marsikaj drugega. S svojimi lepimi odgovori in s svojim junaškim nastopom si je pridobil marsikatero srce blagorodnega gospoda ali veledušne gospe. Obdarovali so ga z oblekami. Opoldan je imel pri dobrih gospah prav grofovsko kosilo, kakor je sam povedal gospodu učitelju.

Marsikateri dan je tudi ponesel bolni materi različnih jedil in drugih stvari, ki jih je dobil od radodarnih ljudi.

Mati ga je bila vselej vesela, ko je prišel iz šole domov. Pripovedoval ji je, kaj je doživel v mestu, v šoli, kako ga ima gospod učitelj rad in da mu je že obljubil, da pojde v višji razred. Ubogi materi je njen najmlajši sin lajšal trpljenje. On je pa imel zlato mamo jako rad. Kako mu je bilo pa hudo takrat, ko so jo odpeljali v bolnišnico. Jokal je na ves glas.

Hotel je iti z ljubo mamo. A ona ga je zagotavljala, da se kmalu zdrava vrne domov. Tudi oče mu je pravil, da imajo v bolnišnici zdravnika, boljšo hrano in lepše sobe kakor doma; zato bo mama tudi prej ozdravila. Misel, da se mama kmalu povrne zdrava domov, je Rudolfa potolažila.

Zato je bil pa danes tem bolj potr, ko je zvedel strašno vest, da mu je mati umrla. Vedno je pričakoval, da se mati vsak čas vrne zdrava in vesela domov, a sedaj je pa učakal ravno nasprotno. Kako je bil žalosten! V tem usodepolnem trenutku je vse zaupal gospodu učitelju.

Vprašal ga je, kdo bi ga povedel v bolnišnico do mame. Gospod učitelj je določil dva učenca iz mesta, da mu pokažeta bolnišnico in ga odvedeta do nje. Težka je bila ta pot za Rudolfa. Potreboval je opore, da se ni opotekal.

Ubogi otrok, tako mlad, pa mora prenašati take bolečine! Prišedši do bolnišnice, mu je nekoliko odleglo: bilo mu je lažje pri srcu. Ojunačila ga je misel, da mati še ni umrla, da mora živeti.

Proseče je vprašal pri bolnišnici usmiljeno sestro, ki je čuvala bolne otročiče: „Kje je moja mama?“

Usmiljena sestra ga je vprašala po primku, ga prijala za roko in ga odvedla do sobe, kjer je bila njegova mati. Slutila ni, kaj je privedlo ubogega dečka v bolnišnico. Rudolf tudi ni drugega rekel, nego samo vprašal po materi. Da bi vedela, kake bolečine je trpel ubožec! Odprla mu je vrata v materino sobo in odšla. S strahom je vstopil Rudolf vanjo. Bilo mu je, kakor da mu hoče počiti srce.

Toda glej — kak prizor! Mati je bila še živa. Veselo se je nasmehnila, ko je po dolgem času zagledala zopet svoje dete. Presenečena je bila, da je prišel k nji njen Rudolf.

Polna radosti ga je vzela v naročje, rekoč: „Kdo te je pa privedel, Rudolf, semkaj?“

Ali srečni deček je komaj govoril od samega veselja, da vidi še živo mater.

Sinek ves srečen objame drago mater in od same nepopisne radosti komaj reče: „Mama, še ste živi! Niste še umrli! Ne smete umreti, oj, ljuba moja mama, draga mama.“

In zopet stisne mamo okolo vratu kakor da je ne izpusti več.

„Ali si mislil, da sem že umrla, ubogo dete?“ vpraša boječe mati. Rudolf ji pove, kar mu je povedala sosedova Tončka.

„Ne bom še umrla, Rudolf, ne; kmalu pridem domov. Le priden bodi, Bog bo nama pomagal,“ se je poslavljala mati od veselega otroka.

Črez nekaj časa potem, ko je ostavil Rudolf šolsko sobo, se zopet odpro šolska vrata, in Rudolf vstopi popolnoma prerojen. Toliko, da ni zavriskal od veselja. Še preden ga je mogel kdo vprašati, zakaj je tako vesel, že je zaklical: „Moja mama ni umrla. Še živi in pride kmalu domov. Jutri pojdem zopet k nji!“ Vsi so bili veseli z Rudolfom.